

ศาสตร์พระราช 23 ข้อ

1. จะทำอะไรต้องศึกษา ข้อมูลให้เป็นระบบ

ทรงศึกษาข้อมูลรายละเอียด
อย่างเป็นระบบจากข้อมูล
เบื้องต้น ทั้งเอกสาร แผนที่
สอบถามจากเจ้าหน้าที่ นัก
วิชาการ และราษฎรในพื้นที่
ให้ได้รายละเอียดที่ถูกต้อง
เพื่อนำข้อมูลเหล่านั้นไปใช้
ประโยชน์ได้จริงอย่างถูก
ต้อง รวดเร็ว และตรงตาม
เป้าหมาย

ศาสตร์พระราชภาพ 23 ข้อ

2.ระเบิดจากภายใน

จะทำการใดๆ ต้องเริ่มจาก
คนที่เกี่ยวข้องเสียก่อน ต้อง
สร้างความเข้มแข็งจาก
ภายในให้เกิดความเข้าใจ
และอยากทำ ไม่ใช่การสั่งให้
ทำ คนไม่เข้าใจก็อาจจะไม่
ทำก็เป็นได้ ในการทำงาน
นั้นอาจจะต้องคุยหรือ
ประชุมกับลูกน้อง เพื่อน
ร่วมงาน หรือคนในทีมเสีย
ก่อน เพื่อให้ทราบถึงเป้า
หมายและวิธีการต่อไป

ศาสตร์พระราช 23 ข้อ

3. แก้ปัญหาจากจุดเล็ก

ควรมองปัญหาภาพรวมก่อนเสมอ แต่เมื่อจะลงมือแก้ปัญหานั้น ควรมองในสิ่งที่คนมักจะมองข้าม แล้วเริ่มแก้ปัญหามาจากจุดเล็กๆ เสียก่อน เมื่อสำเร็จแล้วจึงค่อยๆ ขยับขยายแก้ไขไปเรื่อยๆ ทีละจุด เราสามารถเอามาประยุกต์ใช้กับการทำงานได้ โดยมองไปที่เป้าหมายใหญ่ของงานแต่ละชิ้น แล้วเริ่มลงมือทำจากจุดเล็กๆ ก่อน ค่อยๆ ทำ ค่อยๆ แก้ไปที่ละจุด งานแต่ละชิ้นก็จะลุล่วงไปได้ตามเป้าหมายที่วางไว้ “ถ้าปวดหัวคิดอะไรไม่ออก ก็ต้องแก้ไขการปวดหัวนี้ก่อน มันไม่ได้แก้อาการจริง แต่ต้องแก้ปัญหที่ทำให้เราปวดหัวให้ได้เสียก่อน เพื่อจะให้อยู่ในสภาพที่ดีได้...”

ศาสตร์พระราชา 23 ข้อ

4. ทำตามลำดับขั้น

“การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น ต้องสร้างพื้นฐาน คือความพอมี พอกิน พอใช้ ของประชาชนส่วนใหญ่เป็นเบื้องต้นก่อน ใช้วิธีการและอุปกรณ์ที่ประหยัด แต่ถูกต้องตามหลักวิชา เมื่อได้พื้นฐานที่มั่นคงพร้อมพอสมควร สามารถปฏิบัติได้แล้ว จึงค่อยสร้างเสริมความเจริญและฐานะเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นโดยลำดับต่อไป...” พระบรม

ราโชวาทของในหลวงรัชกาลที่ 9
เมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม 2517

ศาสตร์พระราช 23 ข้อ

5. ภูมิสังคม ภูมิศาสตร์ สังคมศาสตร์

การพัฒนาใดๆ ต้องคำนึงถึงสภาพ
ภูมิประเทศของบริเวณนั้นว่าเป็น
อย่างไร และสังคมวิทยาเกี่ยวกับ
ลักษณะนิสัยใจคอคน ตลอดจน
วัฒนธรรมประเพณีในแต่ละท้องถิ่นที่
มีความแตกต่างกัน “การพัฒนาจะ
ต้องเป็นไปตามภูมิประเทศทาง
ภูมิศาสตร์และภูมิประเทศทาง
สังคมศาสตร์ ในสังคมวิทยา คือนิสัย
ใจคอของคนเรา จะไปบังคับให้คนอื่น
คิดอย่างอื่นไม่ได้ เราต้องแนะนำ
เข้าไปดูว่าเขาต้องการอะไรจริงๆ แล้ว
ก็อธิบายให้เขาเข้าใจหลักการของการ
พัฒนานี้ก็จะเกิดประโยชน์อย่างยิ่ง”

ศาสตร์พระราชา 23 ข้อ

6. ทำงานแบบองค์รวม

ใช้วิธีคิดเพื่อการทำงาน โดย
วิธีคิดอย่างองค์รวม คือการ
มองสิ่งต่างๆ ที่เกิดอย่างเป็น
ระบบครบวงจร ทุกสิ่งทุก
อย่างมีมิติเชื่อมต่อกัน มอง
สิ่งที่เกิดขึ้นและแนวทาง
แก้ไขอย่างเชื่อมโยง

ศุภมิตรพระราชวิ 23 ขั๑

7. ไม๑ติ๑ตำรา

เมื่อเราจะทำกา๑ไรได๑นั้น ควร
ทำงานอย่างย๑ดหย๑นกับสภาพ
และสถานกา๑รณ์นั้นๆ ไม๑ใช่
กา๑ย๑ดติดอยู่กั๑แค่ในตำรา
วิชากา๑ร เพราะบางทีความรู๑
ท๑วมหัว เอาตัวไม๑รอด บาง
ครั๑งเราย๑ดติดทฤษฎีมากจน
เกินไปจนทำอะไ๑ไรไม๑ได้เลย สิ่ง
ที่เราทำบางครั๑งต้องโอบอ้อม
ต่อสภาพธรรมชา๑ติ สิ่ง
แวดล้อม สังคม และจิตวิทยา
ด้วย

ศาสตร์พระราช 23 ข้อ

8. รู้จักประหยัด เรียบง่าย ได้ประโยชน์สูงสุด

ในการพัฒนาและช่วยเหลือ
ราษฎร ในหลวงรัชกาลที่ 9 ทรง
ใช้หลักในการแก้ปัญหาด้วยความ
เรียบง่ายและประหยัด ราษฎร
สามารถทำได้เอง หาได้ในท้องถิ่น
และประยุกต์ใช้สิ่งที่มีอยู่ใน
ภูมิภาคนั้นมาแก้ไข ปรับปรุง
โดยไม่ต้องลงทุนสูงหรือใช้
เทคโนโลยีที่ยุ้งยากมากนัก ดัง
พระราชดำรัสตอนหนึ่งว่า “...ให้
ปลูกป่าโดยไม่ต้องปลูกโดยปล่อย
ให้ขึ้นเองตามธรรมชาติจะได้
ประหยัดงบประมาณ...”

ศาสตร์พระราชภาพ 23 ข้อ

9. ทำให้ง่าย

ทรงคิดค้น ดัดแปลง ปรับปรุง
และแก้ไขงาน การพัฒนา
ประเทศตามแนวพระราชดำริ
ไปได้โดยง่าย ไม่ยุ่งยากซับซ้อน
และที่สำคัญอย่างยิ่งคือ
สอดคล้องกับสภาพความเป็น
อยู่ของประชาชนและระบบ
นิเวศโดยรวม “ทำให้ง่าย”

ศาสตร์พระราช 23 ข้อ

10. การมีส่วนร่วม

ทรงเป็นนักประชาธิปไตย ทรง
เปิดโอกาสให้สาธารณชน
ประชาชนหรือเจ้าหน้าที่ทุก
ระดับได้มาร่วมแสดงความคิด
เห็น “สำคัญที่สุดจะต้องหัด
ทำใจให้กว้างขวาง หนักแน่น
รู้จักรับฟังความคิดเห็น แม้
กระทั่งความวิพากษ์วิจารณ์จาก
ผู้อื่นอย่างฉลาดนั้น แท้จริงคือ
การระดมสติปัญญาละ
ประสบการณ์อันหลากหลายมา
อำนวยความสะดวกปฏิบัติงานให้
ประสบผลสำเร็จที่สมบูรณ์
นั่นเอง”

ศาสตร์พระราช 23 ข้อ

11. ข้อเจ็ดประโยชน์ส่วนรวม

ในหลวงรัชกาลที่ 9 ทรงระลึกถึง

ประโยชน์ของส่วนรวมเป็น

สำคัญ ดังพระราชดำรัสตอน

หนึ่งว่า “...ใครต่อใครบอกว่า

ขอให้เสียสละส่วนตัวเพื่อส่วน

รวม อันนี้ฟังจนเบื่อ อาจรำคาญ

ด้วยซ้ำว่า ใครต่อใครมาก็บอก

ว่าขอให้คิดถึงประโยชน์ส่วนรวม

อาจมานึกในใจว่า ให้ๆ อยู่เรื่อย

แล้วส่วนตัวจะได้อะไร ขอให้คิด

ว่าคนที่ให้เป็นเพื่อส่วนรมนั้น

มิได้ให้ส่วนรวมแต่อย่างเดียว

เป็นการให้เพื่อตัวเองสามารถที่

จะมีส่วนรวมที่จะอาศัยได้...”

ศาสตร์พระราชา 23 ข้อ

12. บริการที่จุดเดียว

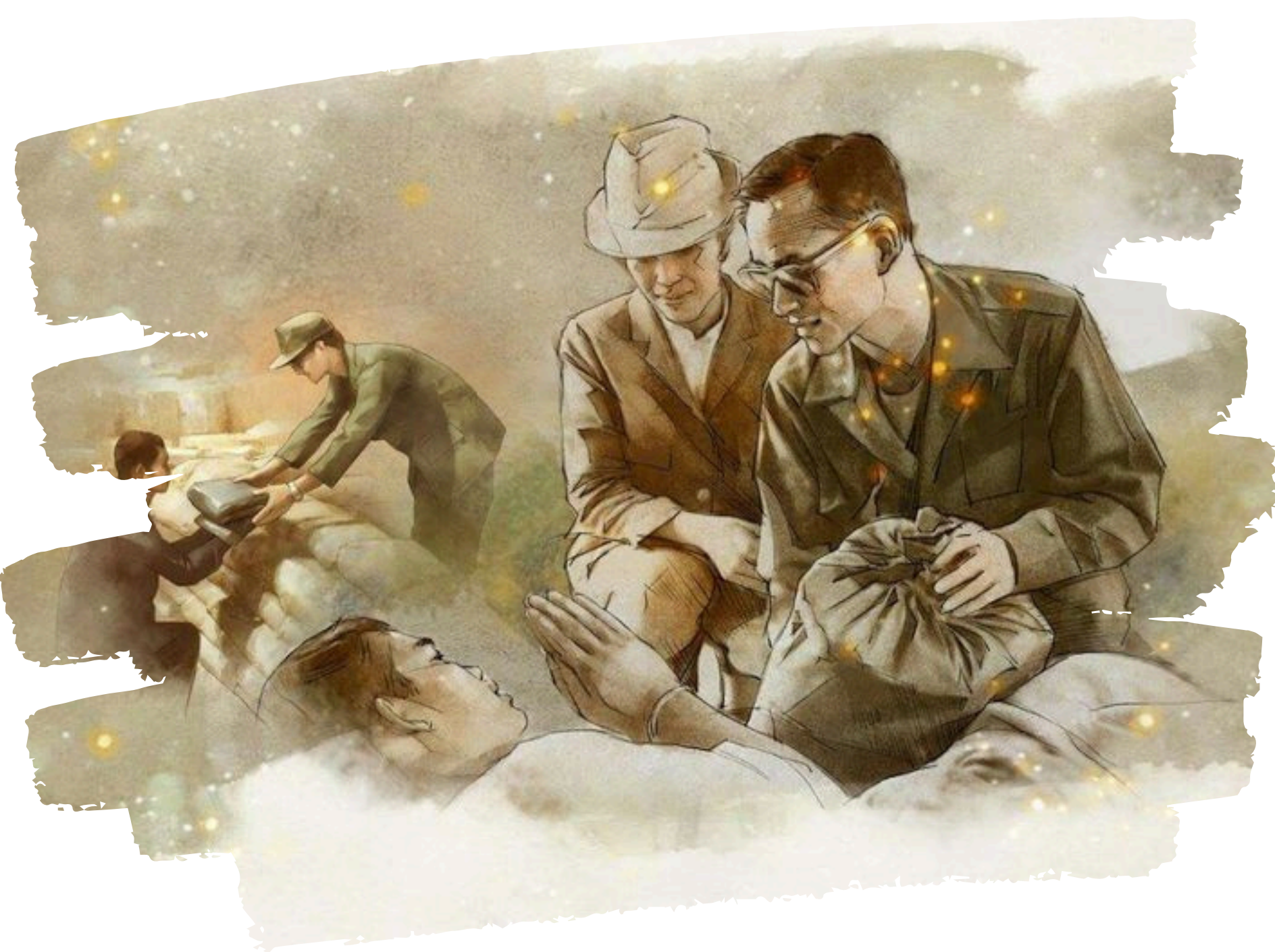
ทรงมีพระราชดำริมากกว่า 20 ปีแล้ว ให้บริหารศูนย์ศึกษา
การพัฒนาหลายแห่งทั่วประเทศโดยใช้หลักการ “การ
บริการรวมที่จุดเดียว : One
Stop Service” โดยทรงเน้น
เรื่องรู้จักสามัคคีและการร่วม
มือร่วมแรงร่วมใจกันด้วยการ
ปรับลดช่องว่างระหว่างหน่วย
งานที่เกี่ยวข้อง

ศิวสิทธิ์พระราชวัง 23 ขั๑

13. ใช้ธรรมนูญด้วย ธรรมนูญ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
รัชกาลที่ 9 ทรงเข้าใจถึง
ธรรมนูญและต้องการให้
ประชาชนใกล้ชิดกับ
ทรัพยากรธรรมนูญ ทรงมอง
ปัญหาธรรมนูญอย่างละเอียด
โดยหากเราต้องการแก้ไข
ธรรมนูญจะต้องใช้ธรรมนูญ
เข้าช่วยเหลือเราด้วย

ศิวาสัตว์พระราชวิ 23 ชั๑

14. ชั๑ธรรมปรวบ

๑ธรรม

ทรงนำความจริงในเรื่อง
ธรรมชาติและกฎเกณฑ์ของ
ธรรมชาติมาเป็นหลักการ
แนวทางปฏิบัติในการแก้ไข
ปัญหาและปรับปรุงสภาวะที่
ไม่ปกติเข้าสู่ระบบที่ปกติ เช่น
การบำบัดน้ำเน่าเสียโดยให้ผัก
ตบชวา ซึ่งมีตามธรรมชาติให้
ดูดซึมสิ่งสกปรกปนเปื้อนใน
น้ำ

ศาสตร์พระราช 23 ข้อ

15. ปลุกป่าในใจคน

การจะทำการใดสำเร็จต้อง
ปลูกจิตสำนึกของคนเสียก่อน
ต้องให้เห็นคุณค่า เห็น
ประโยชน์กับสิ่งที่จะทำ....
“เจ้าหน้าที่ป่าไม้ควรจะปลูก
ต้นไม้ลงในใจคนเสียก่อน
แล้วคนเหล่านั้นก็จะพากัน
ปลูกต้นไม้ลงบนแผ่นดินและ
จะรักษาต้นไม้ด้วยตนเอง”

ศิวสิทธิ์พระราชวัง 23 ข้อ

16. ขาดทุนคือกำไร

หลักการในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ที่มีต่อพสกนิกรไทย “การให้” และ “การเสียสละ” เป็นการกระทำอันมีผลเป็นกำไร คือ ความอยู่ดีมีสุขของราษฎร

ศุภมิตรพระราชา 23 ข้อ

17. การพึ่งพาตนเอง

การพัฒนาตามแนวพระราชดำริ เพื่อการแก้ไขปัญห
ในเบื้องต้นด้วยการแก้ไข
ปัญหาเฉพาะหน้า เพื่อให้มี
ความแข็งแรงพอที่จะดำรง
ชีวิตได้ต่อไป แล้วขั้นต่อไปก็
คือ การพัฒนาให้ประชาชน
สามารถอยู่ในสังคมได้ตาม
สภาพแวดล้อมและสามารถ
พึ่งตนเองได้ในที่สุด

ศิวเลตรัพระราชา 23 ข้อ

18. พออยู่พอกิน

ให้ประชาชนสามารถอยู่อย่าง
“พออยู่พอกิน” ให้ได้เสียก่อน
แล้วจึงค่อยขยับขยายให้มีขีด
สมรรถนะที่ก้าวหน้าต่อไป

ศาสตร์พระราช 23 ข้อ

19. เศรษฐกิจพอเพียง

เป็นปรัชญาที่ในหลวงรัชกาล
ที่ 9 พระราชทานพระราช
ดำรัสชี้แนะแนวทางการ
ดำเนินชีวิต ให้ดำเนินไปบน
“ทางสายกลาง” เพื่อให้
รอดพ้นและสามารถดำรงอยู่
ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้
กระแสโลกาภิวัตน์และการ
เปลี่ยนแปลงต่างๆ ซึ่งปรัชญา
นี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้
ทั้งระดับบุคคล องค์กร และ
ชุมชน

ศาสตร์พระราชา 23 ข้อ

20. ความซื่อสัตย์สุจริต จริงใจต่อกัน

ผู้ที่มีความสุจริตและบริสุทธิ์
ใจ แม้จะมีความรู้น้อย ก็ย่อม
ทำประโยชน์ให้แก่ส่วนรวมได้
มากกว่าผู้ที่มีความรู้มาก แต่
ไม่มีความสุจริต ไม่มีความ
บริสุทธิ์ใจ

ศาสตร์พระราช 23 ข้อ

21. ทำงานอย่างมีความสุข

ทำงานต้องมีความสุขด้วย ถ้า

เราทำอย่างมีความสุขเรา

จะแพ้ แต่ถ้าเรามีความสุขเรา

จะชนะ สนุกกับการทำงาน

เพียงเท่านั้น ถือว่าเราชนะ

แล้ว หรือจะทำงานโดยคำนึง

ถึงความสุขที่เกิดจากการได้

ทำประโยชน์ให้กับผู้อื่นก็

สามารถทำได้ “...ทำงานกับ

ฉัน ฉันไม่มีอะไรจะให้

นอกจากการมีความสุข

สุขร่วมกัน ในการทำ

ประโยชน์ให้กับผู้อื่น...”

ศาสตร์พระราช 23 ข้อ

22. ความเพียร

การเริ่มต้นทำงานหรือทำสิ่ง
ใดนั้นอาจจะไม่ได้มีความ
พร้อม ต้องอาศัยความอดทน
และความมุ่งมั่น ดังเช่นพระ
ราชนิพนธ์ “พระมหาชนก”
กษัตริย์ผู้เพียรพยายามแม้จะ
ไม่เห็นฝั่งก็จะว่ายน้ำต่อไป
เพราะถ้าไม่เพียรว่ายก็จะตก
เป็นอาหารปู ปลาและไม่ได้
พบกับเทวดาที่ช่วยเหลือมิให้
จมน้ำ

ศาสตร์พระราชา 23 ข้อ

23. รู้ รัก สามัคคี

รู้ คือ รู้ปัญหาและรู้วิธีแก้
ปัญหานั้น

รัก คือ เมื่อเรารู้ถึงปัญหาและ
วิธีแก้แล้ว เราต้องมีความรัก
ที่จะลงมือทำ ลงมือแก้ไข
ปัญหานั้น

สามัคคี คือ การแก้ไขปัญหา
ต่างๆ ไม่สามารถลงมือทำคน
เดียวได้ ต้องอาศัยความร่วมมือ
มือร่วมใจกัน